

Τέχνες & γράμματα

Από τους αρματολούς στο Ναυαρίνο

Ένα συναρπαστικό ταξίδι, για παιδιά και εφήβους, στα γεγονότα που οδήγησαν στη δημιουργία της σύγχρονης Ελλάδας

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
 1821-2021

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Ευχάριστες εκπλήξεις επιφυλάσσει ακόμη και στην αυστηρότερη αναγνώστρια και αναγνώστη η περιδιάβαση στα βιβλία «γνώσεων» για παιδιά και εφήβους με θέμα την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Αν αναζητεί κανείς ενδείξεις ή και τεκμήρια για μια κοινωνία σε αντιφατική, αδιαμφισβήτητη όμως τροχιά πρόδου, θα βρει εδώ αρκετά. Γιατί πρόκειται για βιβλία που τόσο ως προς το στίχημα και την εικονογράφηση όσο και ως προς το περιεχόμενο δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από αντίστοιχα που θα συναντήσει κανείς σε ένα σημαντικό βιβλιοπωλείο του Λονδίνου, του Βερολίνου, του Παρισιού, της Νέας Υόρκης.

Η ιστορική αφήγηση είναι τεκμηριωμένη, τα δύσκολα θέματα όπως οι αγριότητες που και οι Έλληνες διέπραξαν, π.χ. κατά την κατάληψη της Τριπολιτσάς, δεν αποσιωπώνται, ενώ πληροφορούμαστε ότι οι Οθωμανοί κατακτιτές δεν εμπόδιζαν την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων των υπόδουλων. Οι αργογραφικοί τόνοι του παρελθόντος εγκαταλείπονται, επιτρέποντας γνήσια συγκίνηση. Το Μεσολόγγι δεν έχει ανάγκη τονισμού – είναι ψηλό από μόνο του. **Εξεχώρισα δύο πρόσφατα και**

δύο παλαιότερα βιβλία που θα βάλουν και τους ενήλικους σε αναγνωστικό πειρασμό, ως καλοφτιαγμένες συνόψεις μιας ιστορίας που λίγο-πολύ γνωρίζουμε. Η ευθύνη για το πρώτο, με τον λιτό τίτλο «Επανάσταση 1821», ανήκει στη γνωστή και μη εξαιρετέα Σοφία Ζαραμπούκα. Ο εκδότης (Πατάκης) το προτείνει από 9 ετών (αλλά με βοήθεια και ένας «προχωρημένος» οκτάχρονος θα το διάβαζε ευχάριστα). Η Ζαραμπούκα επιδεικνύει το τάλεντο της να αφηγείται εύληπτα, θερμά, με κείμενα ελάχιστου

Εξεχώρισα δύο πρόσφατα και δύο παλαιότερα βιβλία που θα βάλουν και τους ενήλικους σε αναγνωστικό πειρασμό.

λέξεων που αποτυπώνουν χωρίς εκπτήσεις το ουσιώδες. Η θεματική της ξεκινάει από τους αρματολούς και κλέφτες, περιλαμβάνει τους φιλέλληνες και το Ναυαρίνο και καταλήγει στο Σύνταγμα του 1843 χωρίς να παρακάμψει τους εμφύλιους – κρίμα μόνο που οι γυναίκες απουσιάζουν σχεδόν ολοκληρωτικά, με εξαίρεση μια σύντομη αναφορά στην Μπουμπουλίνα. Εικονογραφεί, όπως γράφει, καθιστώντας το υλικό της οικείο και ερεθιστικό. Το δεύτερο βιβλίο αποτελεί το

Το βιβλίο «Επανάσταση 1821» της Σοφίας Ζαραμπούκα, με εξαιρετική εικονογράφηση της ίδιας, ο εκδότης (Πατάκης) το προτείνει από 9 ετών – αλλά με βοήθεια και ένας «προχωρημένος» οκτάχρονος θα το διάβαζε ευχάριστα.

συγγραφικό ντεμπούτο της δημοσιογράφου της «Κ» Μάρως Βασιλειάδου «1821, ένα εικονογραφημένο ταξίδι προς την ελευθερία». Σωστά ο εκδότης (Διόπτρα) το προτείνει για παιδιά μεγαλύτερα των 10 ετών. Η συγγραφέας επικουρείται από επιστημονικό επιμελητή, τον ιστορικό Ηλία Κολοβά, ενώ η εικονογράφηση τέρπει και τεκμηριώνει.

Πρόκειται για εξαιρετικό δείγμα βιβλίου γνώσεων, αφηγημένο με σεβασμό για μικρούς και μεγάλους. Το ύφος είναι ήρεμο και

ανάλαφρο χωρίς υποχωρήσεις στο δύσκολο, απαιτητικό περιεχόμενο. Στμμένο σαν ένα σύγχρονο μουσείο, το βιβλίο μάς μπει στην Επανάσταση με πλήθος τεκμήρια και σύστημα, εμπνευσμένα επιμελητικά κείμενα.

Εδώ όχι μόνο θα βρούμε πολύ ενημέρωση για τον ρόλο των γυναικών στην Επανάσταση αλλά και θα απορησουμε για το πόσο λίγα, στην πραγματικότητα, γνωρίζουμε για μια εποχή και τους πρωταγωνιστές της, που συνθίζουμε να θεωρούμε κοινό τόπο.

Η μάνα των Υψηλάντων, η Ελισάβετ, οι λογοτέχνιδες Μουτζάν-Μαρτινέγκου και Καίρη παίρνουν τη θέση τους πλάι σε εκτενείς αναφορές στη Μαυρογένους, στην Μπουμπουλίνα αλλά και στη Βισβίτς. Οι μάχες αλλά και η πολιτική, οι χάρτες αλλά και τα όπλα, οι προσωπογραφίες αλλά και τα πρωτότυπα κείμενα, οι επιστολές και οι στίχοι εντάσσονται σε ένα καλαίσθητο, ευκολοχώνευτο πλαίσιο.

Δύο παλαιότερα βιβλία θα συμπληρώσουν τις γνώσεις μικρών

(αλλά και μεγάλων) γύρω από την επίμαχη χρονική περίοδο. Το ένα, ήδη βραβευμένο, είναι το «Ένας κόσμος σε κίνηση» της Μαρίκας Ντεκάστρο (Καλειδοσκόπιο, 2017, για παιδιά 12 ετών και άνω) και συστήνει με πληρότητα την εποχή των επαναστάσεων, από τον Διαφωτισμό μέχρι και τον Ρομαντισμό.

Κάθε τόσο, στις καλοσχεδιασμένες και από εικαστικές απόψεις σελίδες του, εστιάζει σε ζητήματα ελληνικού ενδιαφέροντος (η πολιτολιττιστική Θεσσαλονίκη, η εκπαίδευση πριν και μετά την Ελληνική Επανάσταση κ.λπ.). Ετσι γίνεται αντιληπτή η Ιστορία ως σύνθετη διαδικασία και η Ελλάδα ως μέρος ενός δυναμικού συνόλου σε εξέλιξη. (Να προσθέσουμε εδώ ότι πολύ πρόσφατα κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Καπόν ένας ακόμα σχετικός τίτλος της Μαρίκας Ντεκάστρο, «24 εικόνες για την Επανάσταση του 1821».)

Τέλος (και πάλι από τις εκδόσεις Καλειδοσκόπιο) το βιβλίο του σημαντικού ιστορικού Βασιλή Κρεμμυδά για τα «Καράβια» μάς ξεναγεί στον θρόλο της ελληνικής ναυτιλίας από τις αρχές μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα. Ναυπήγηση, λιμάνια, εμπορική δραστηριότητα, όργανα πλοήγησης παρουσιάζονται γλαφυρά μαζί με τους πρωταγωνιστές και τις «λιγότες» πρωταγωνίστριες. Ο εκδότης το προτείνει για παιδιά 9-12 ετών, δύσκολα όμως μπορεί να φανταστώ άνθρωπο που αγαπά τη θάλασσα που δεν θα το ξεκοκαλίσει.